

KATSAUS

ympäristöön

Lounais-Suomen ympäristöstrategian ja -ohjelman seuranta 2007

RODEO / TERO SIVULA



Lounais-Suomen ympäristöstrategia 2020 ja ympäristö-ohjelma 2007–2012 ovat lähteneet toteutumaan kohtalaisesti, joiltakin osin hyvin. Ohjelma valmistui keväällä 2007 ja toimenpiteiden käynnistyminen ja niiden vaikutusten näkyminen tapahtuu viiveellä.

Ympäristöstrategia ja ympäristöohjelma on koottu alueen toimijoiden laajana yhteistyöprosessina. Niiden toteutumista seurataan vuosittain raportilla, johon on koottu strategian seurantaindikaattorit sekä ohjelman keskeisten toimenpiteiden toteutumistilanne. Tämä katsaus on tiivistelmä Ympäristön tila 2007 -raportista, joka on julkaistu sähköisessä muodossa ja löytyy kokonaisuudessaan ympäristöhallinnon sivuilta: www.ymparisto.fi/los/julkaisut

Strategian tavoitteiden ja ohjelman toimenpiteiden toteutumisen arviointi perustuu alueen toimijatahojen asiantuntija-arvioihin. Keskeisiä asiantuntijatahoja ovat olleet Lounais-Suomen ympäristökeskus, strategia- ja ohjelmatyön työvaliokunta sekä Varsinais-Suomen liitto ja Satakuntaliitto. Lisäksi raportin asiantuntijoina ovat olleet mm. maakuntamuseot, VALONIA (ent. Varsinais-Suomen Agendatoimisto ja Varsinais-Suomen Energiatoimisto), Satakunnan Energiatoimisto, Tiehallinto ja TE-keskukset.

Seurantatulosten perusteella on tehty johtopäätöksiä ympäristön tilasta ja tarvittavista lisäpanostuksista toimen toteutumiseksi. Säännöllisellä seurannalla on tarkoitus pitää ympäristöohjelman toteuttaminen vireänä niin, että kaikki toimijat ottavat strategian ja ohjelman huomioon ohjelmissaan, suunnitelmissaan ja käytännön toimissaan.

Vuosittain julkaistavaa Ympäristön tila -raporttia tullaan kehittämään saatujen kokemusten ja palautteen pohjalta.



Pintavedet

Ympäristöstrategian tavoite: Pintavesien hyvä tila saavutettu

- ⊕ Hidastetaan rehevöitymiskehitystä Saaristomerellä ja pysäytetään se sisävesissä ja Selkämerellä
- ⊕ Rajoitetaan ympäristölle haitallisten aineiden päästöjä ja vaikutuksia
- ⊕ Turvataan vesistöjen monipuolinen ja kestävä käyttö

Lounais-Suomen pintavesien tila on keskimäärin kohtalainen. Suurin ongelma on rehevöityminen sisävesissä sekä rannikko- ja saaristoalueella. Rehevöityminen johtuu ravinteiden, lähinnä fosforin ja typen, määrän lisääntymisestä vesistöissä. Kuvattu fosforipitoisuus ei suoraan kuvaa levien ja muiden vesikasvien määrää, mutta se kertoo hyvin vesistön rehevyyssasteesta ja on yksi parhaimmista veden laadun ja rehevyyden indikaattoreista.

Rehevöityminen on uhka sekä vesiekosysteemeille että vesien virkistys- ja talouskäytölle. Pintavesien rehevöitymisen pysäyttäminen ja tilan parantuminen edellyttää ravinnekuormituksen vähentämistä kaikista lähteistä. Erityisesti maatalouden ja haja-asutuksen aiheuttaman kuormituksen vähentäminen on tärkeää. Pistelähteiden kuormitus (teollisuus, yhdyskuntien jätevedenpuhdistamot ja kalankasvat) on vähentynyt merkittävästi kuluneen kahdenkymmenen vuoden aikana.

Vesien tilan parantamiseksi on käynnissä lukuisia hankkeita ja toimintaa, joiden vaikutukset näkyvät viiveellä. Lisäksi myönteistä kehitystä hidastaa vesistöjen pohjaan varastoituneet sekä muualta alueellemme kulkeutuvat ravinteet. Myös ilmastonmuutos vaikuttaa merkittävästi vesien tilaan. Lähivuosina EU:n vesipuitelidirektiivin mukainen vesienhoidon suunnittelu ja toteuttaminen tuo uusia tehokkaita keinoja vesien tilan parantamiseen ja sen seurantaan.

Ympäristöohjelman keskeiset toimenpiteet:

EDENNYT HYVIN

- Haja-asutuksen jätevesineuvonta
- Monivaihteisten kosteikkojen suunnittelu
- Peltojen kasvipeitteisyyden lisääminen
- Maatalouden suojavaikokkeiden ja muiden vesiensuojelutoimien lisääminen
- Jätevedenpuhdistamoiden typenpoiston tehostaminen
- Veneiden ja venesatamien jätevesihuollon parantaminen
- Vesistöjen säännöstelykäytäntöjen kehittäminen

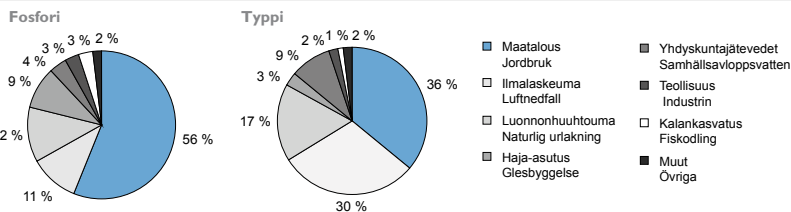
EDENNYT KOHTALAISESTI

- Viemäroinnin piiriin kuuluvien osuuden kasvattaminen
- Vesien tutkimus- ja seuranta-menettelmien kehittäminen
- Ravinteiden kulkeutumisen tuntemuksen lisääminen (erityisiä puutteita sisäisen kuormituksen merkityksen tuntemuksessa)

EDENNYT HEIKOSTI

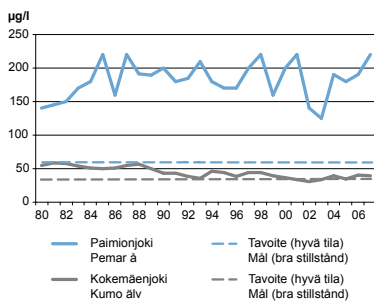
- Maatalouden, turvetuotannon ja metsätalouden yhteinen hydrologinen suunnittelu

VESISTÖKUORMITTAJAT

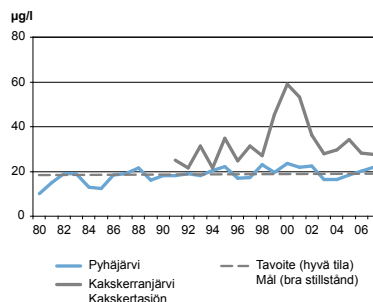


Vesistökuormituksen (fosfori ja typpi) jakautuminen Lounais-Suomessa vuosina 2001–2005. Lähde: Lounais-Suomen ympäristökeskus

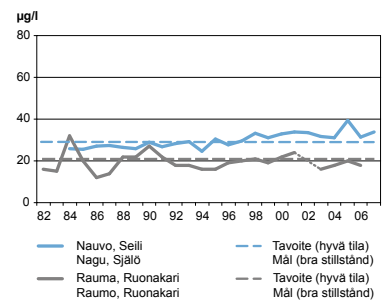
FOSFORI KERTOO REHEVÖITYMISESTÄ



Fosforipitoisuuden (vuosimediaani) kehitys Paimionjoessa ja Kokemäenjoessa sekä jokien tavoitteena olevat hyvän tilan tasot.



Fosforipitoisuuden (kasvukauden mediaani) kehitys Kaksikerranjärvessä ja Säskylän Pyhäjärvässä sekä järvien tavoitteena oleva hyvän tilan taso.



Fosforipitoisuuden kehitys rannikkovesissä: Nauvo, Seili (talvimediaani) ja Rauma, Rounakari (talvikauden yksittäisiä mittauksia) sekä tavoitteena olevat hyvän tilan tasot. Lähde: Lounais-Suomen ympäristökeskus

Ilmastonmuutos

Ympäristöstrategian tavoite: Ilmastonmuutosta hillitseviä ja sopeutumista edistäviä toimenpiteitä toteutettu

- ⊕ Edistetään monipuolista, mahdollisimman vähän ilmastoon haitallisesti vaikuttavaa energiantuotantoa
- ⊕ Käytetään energiaa säästeliäästi ja tehokkaasti
- ⊕ Vähennetään liikenteestä aiheutuvia päästöjä ja liikenteen riippuvuutta fossiilista polttoaineista
- ⊕ Tunnistetaan ilmastonmuutoksen vaikutukset ja varaudutaan niihin

Ilmastonmuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen ovat suuria haasteita. Toimenpiteitä tarvitaan esimerkiksi energiantuotannossa ja -käytössä, liikenteessä ja yhdyskuntasuunnittelussa. Selvitysten ja suunnitelmien osalta toimenpiteitä on jo toteutettu, mutta konkreettisia käytännön tekoja tarvitaan paljon. Ilmastonmuutos on toimista huolimatta väistämätöntä ja sen vaikutukset tulee ottaa huomioon ja niihin tulee varautua. Suurelta osin ilmastonmuutoksen mukanaan tuomia riskejä ollaan vasta selvittämässä ja tietoa tarvitaan lisää.

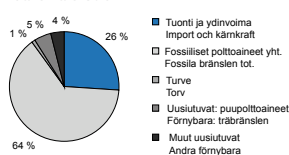
Jäidenlähtö antaa konkreettisen kuvan ilmaston lämpenemisestä. Lämpötilan nousun ja sen myötä lumi- ja jääpeitteen vähenemisen lisäksi ilmastonmuutos lisää säätilojen vaihtelua ja ääri-ilmiöiden, kuten rankkasateiden ja kuivuuskausien, esiintymistä. Rankkasateet ja yleensä sateiden lisääntyminen lisää tulvia ja eroosiota, jolloin ravinteet ja haitallisia aineita huuhtoutuu vesiin entistä enemmän. Ravinteet ja lämpimämmät ilmat taas lisäävät leväkukintojen määrää. Ilmastonmuutoksella tulee olemaan merkittäviä vaikutuksia myös kasvillisuuteen ja eläimistöön.

Hiilidioksidi on merkittävin ihmisen tuottamista kasvihuonekaasuista. Tieliikenteen hiilidioksidipäästöt ja liikenteen määrä kertovat osaltaan ihmistoiminnan aiheuttamista paineista ilmastonmuutokseen. Autokannan uusiutuessa tieliikenteen muut päästöt ovat vähentyneet huomattavasti. Hiilidioksidipäästöt eivät kuitenkaan ole pienentyneet samassa suhteessa.

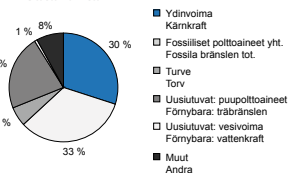
Tieliikenteen osuus kotimaisista hiilidioksidipäästöistä on Varsinais-Suomessa noin 25 % ja Satakunnassa noin 20 %. Teollisuuden hiilidioksidipäästöt ovat suuret Satakunnassa (50 %) johtuen kivihiilivoimaloista ja paljon energiaa käyttävästä teollisuudesta.

UUSIUTUVIEN KÄYTTÖÄ LISÄTTÄVÄ

Varsinais-Suomi



Satakunta



Energiankulutus tuotantolähteittäin Varsinais-Suomessa vuonna 2003 ja Satakunnassa vuonna 2005.

Lähde: Varsinais-Suomen Energia-toimisto (nyk. VALONIA) ja Satakunnan Energiatoimisto

Ympäristöohjelman keskeiset toimenpiteet:

TOTEUTUNUT

- Kasvihuonekaasupäästöjen kartointus ja seuranta

EDENNYT HYVIN

- Liikennejärjestelmäsuunnitelmien toteuttaminen yksityisautoilun vähentämiseksi joukkoliikennettä suosien

EDENNYT KOHTALAISESTI

- Ilmastonmuutoksen sopeutusstrategioiden laatiminen

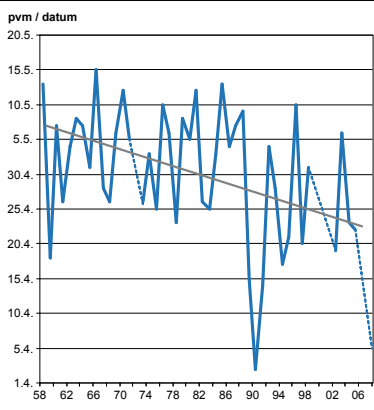
EDENNYT HEIKOSTI

- Ilmastonmuutoksen vaikutusten ennakointi rakenteissa ja yhteiskunnan prosesseissa

EI OLE ALOITETTU

- Alueellisen energiasuunnitelman laatiminen
- Biopolttoaineiden tuotanto-potentiaalın selvittäminen ja käyttöönotto

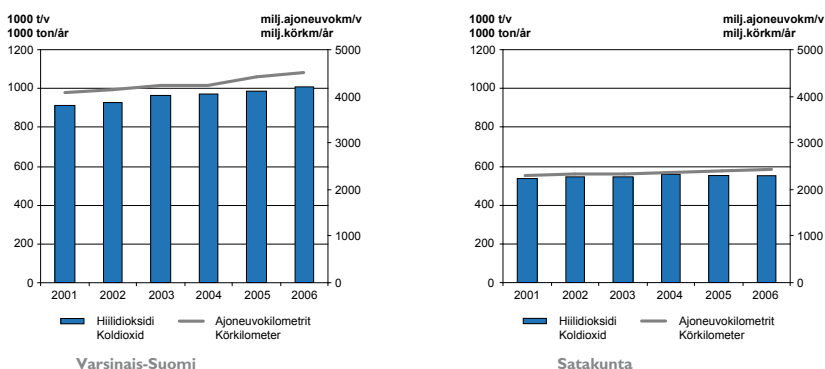
JÄIDENLÄHTÖ AIKAISTUNUT



Säkylän Pyhäjärven keväinen jäidenlähtöpäivä vuosina 1958–2007.

Lähde: Ympäristöhallinto (HYDRO-valikko)

LIIKENTEEN KASVU LISÄÄ PÄÄSTÖJÄ



Tieliikenteen hiilidioksidipäästöjen ja liikenteen määrän kehitys Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa.

Lähde: VTT, LIISA-laskentamalli

Pohjavedet ja maaperä

Ympäristöstrategian tavoite: Pohjavesien ja maaperän hyvä tila turvattu

- 🕒 Ennaltaehkäistään maaperän ja pohjavesien pilaantuminen ja kunnostetaan pilaantuneita alueita
- 🕒 Turvataan pohjavesivarojen kestävä käyttö

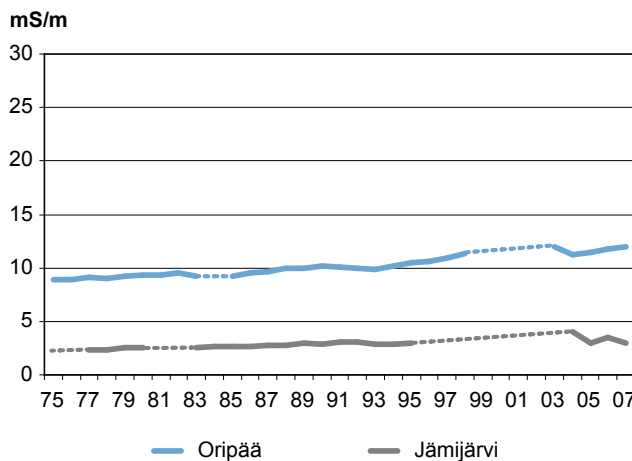
Pohjavesien yleistila on säilynyt hyvänä. Ihmisen toiminnot ovat kuitenkin jatkuva uhka pohjavedelle. Koska pohjavesien pilaamiskielto on ehdoton, pohjavesien suojelua toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevin keinoin. Riskien kartoittamiseen ja pienentämiseen liittyvät toimenpiteet ovat edenneet hyvin. Pilaantuneiden maiden kunnostaminen turvaa osaltaan pohjavesien tilaa ja siihen tulee edelleen panostaa.

Pohjaveden sähkönjohtavuus kuvaa ihmistoiminnan vaikutuksia pohjavesien tilaan. Yleensä lisääntynyt sähkönjohtavuus johtuu kloridipitoisuuden noususta, joka on aiheutunut maanteiden suolauksesta tai jätevesipäästöistä. Joskus harvemmin saattaa kyse olla myös meriveden tunkeutumisesta pohjavesialueelle liiallisen vedenoton seurauksena.

Lounais-Suomen alueella pohjavesien tilaa on seurattu pisimpään Oripään ja Jämijärven pohjavesiasemilla. Jämijärven sähkönjohtavuus on normaali pohjavedelle. Oripään arvoissa on tapahtunut nousua, mutta ne eivät ole kuitenkaan vielä terveydelle haitallisia pitoisuuksia.

Mikäli pohjaveden laatu on päässyt huonoksi, sen korjaaminen on hidasta, koska maaperästä liukenevaa ainemäärää ei useinkaan saada poistettua muutoin kuin vettä pumpaamalla. Pohjavesialueet tulee suojata vettä pilaavalta toiminnalta ja estää siellä olevien toimintojen saastuttava vaikutus esimerkiksi tekemällä olemassa olevalle asutukselle viemäröinti ja suojaamalla maantiet pohjavesisuojuuksella.

POHJAVESIEN TILA HYVÄ



(K28) Sähkönjohtavuus Oripään ja Jämijärven pohjavesiasemilla. Hyvän juomaveden sähkönjohtavuus on alle 250 mS/m. Lähde: Lounais-Suomen ympäristökeskus

Ympäristöohjelman keskeiset toimenpiteet:

🕒🕒🕒 EDENNYT HYVIN

- Pohjavesialueiden rajausten tarkistaminen
- Riskikohteiden kartoittaminen ja riskien pienentäminen
- Viranomaisilla hyvät tiedot pohjavesialueista onnettomuustilanteiden varalle

🕒🕒 EDENNYT KOHTALAISETI

- Pohjavesien suojelun suunnittelu
- Pohjavesialueilla sijaitsevien riskikohteiden kunnostaminen

Ympäristövastuullisuus ja ekotehokkuus

Ympäristöstrategian tavoite:

Ympäristövastuullinen ja ekotehokas toimintatapa sisäistetty

- Ⓞ Otetaan käyttöön ympäristövastuullisia ja ekotehokkaita toimintatapoja sekä edistetään ympäristö-innovaatioiden kehittämistä ja käyttöönottoa
- Ⓞ Lisätään ympäristökasvatusta ja edistetään ympäristötietoisuutta sekä jalostetaan ympäristötieto alueen toimijoiden käyttöön
- Ⓞ Edistetään monipuolisesti ympäristöalan tutkimusta ja osaamista sekä kehitetään ympäristötavoitteiden saavuttamisen seurantaa
- Ⓞ Lisätään vuorovaikutusta ja yhteistyötä ympäristöasioissa

Ympäristövastuulliselle ja ekotehokkaalle toiminnalle on luonut suotuisaa ilmapääpiiriä viime aikoina käyty ilmastonmuutoskeskustelu. Prosessi ympäristötietoisuudesta käytännön toimiin on kuitenkin hidas. Alueellinen kestävä kehityksen työ on kuitenkin ottanut uusia askeleita maakunnissa. Varsinais-Suomessa aloitti toimintansa VALONIA - Kestävän kehityksen ja energia-asioiden palvelukeskus. Satakunnassa mm. ympäristökasvatustoiminta on edistynyt viime aikoina.

Vihreän lipun tai ympäristösertifikaatin saaneet päiväkodit ja koulut ovat halunneet aidosti panostaa ympäristökasvatukseen ja ympäristöasioiden huomioimiseen päivittäisessä toiminnassaan. Lounais-Suomen ympäristöohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että vuoteen 2012 mennessä 20 %:lla päiväkodeista, kouluista ja oppilaitoksista on jokin ympäristöalan sertifikaatti.

Vedenkulutus kuvaa ympäristötietoisuutta ja -vastuullisuutta. Se kertoo luonnonvarojen kulutuksesta – niin veden kuin myös energian, jota tarvitaan veden käsittelyyn ja lämmittämiseen. Ominaiskulutus sisältää muun muassa kotitalouksien, teollisuuden, maatalouden ja julkisten palvelujen käyttämän veden.

Ympäristöalan tutkimusta harjoitetaan lukuisissa organisaatioissa Lounais-Suomen alueella. Lounais-Suomen ympäristökeskus toteutti keväällä 2008 kyselyn alueen viranomaisille, tutkimuslaitoksille ja korkeakouluille vuonna 2006 ja 2007 käynnissä olleista ympäristöalan tutkimus- ja kehittämishankkeista. Vastauksia saatiin vain seitsemältä organisaatiolta, joten niiden pohjalta on vaikea saada kattavaa kuvaa alueen ympäristötutkimuksen määrästä ja laadusta.

Ympäristöohjelman keskeiset toimenpiteet:

○○○ EDENNYT HYVIN

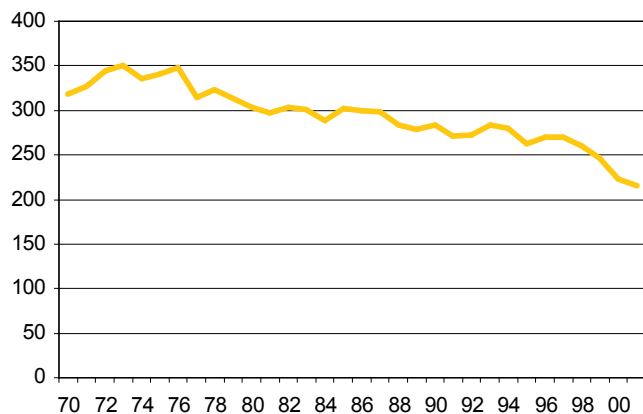
- Alueelliset kestävä kehityksen toimistot

○○ EDENNYT KOHTALAISESTI

- Ympäristötietoisuuden lisääntyminen julkisella sektorilla

VEDEN KULUTUS VÄHENTYNYT

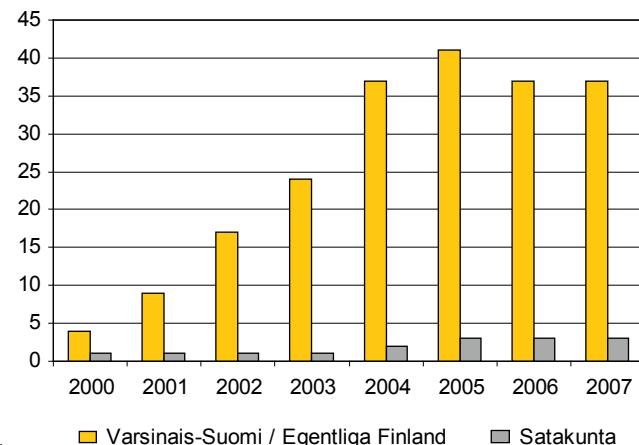
l/asukas/vrk
l/invånare/dygn



Veden ominaiskulutuksen kehitys Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa.
Lähde: Ympäristöhallinto, Yhdyskuntien vesi- ja viemäriolosuhteiden rekisteri

VIHREÄ LIPPU YMPÄRISTÖKASVATTAJANA

kpl / st.



Vihreä lippu -ohjelmaan osallistuneet ja ympäristösertifikaatin saaneet koulut ja päiväkodit. Lähde: Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ja OKKA-säätiö

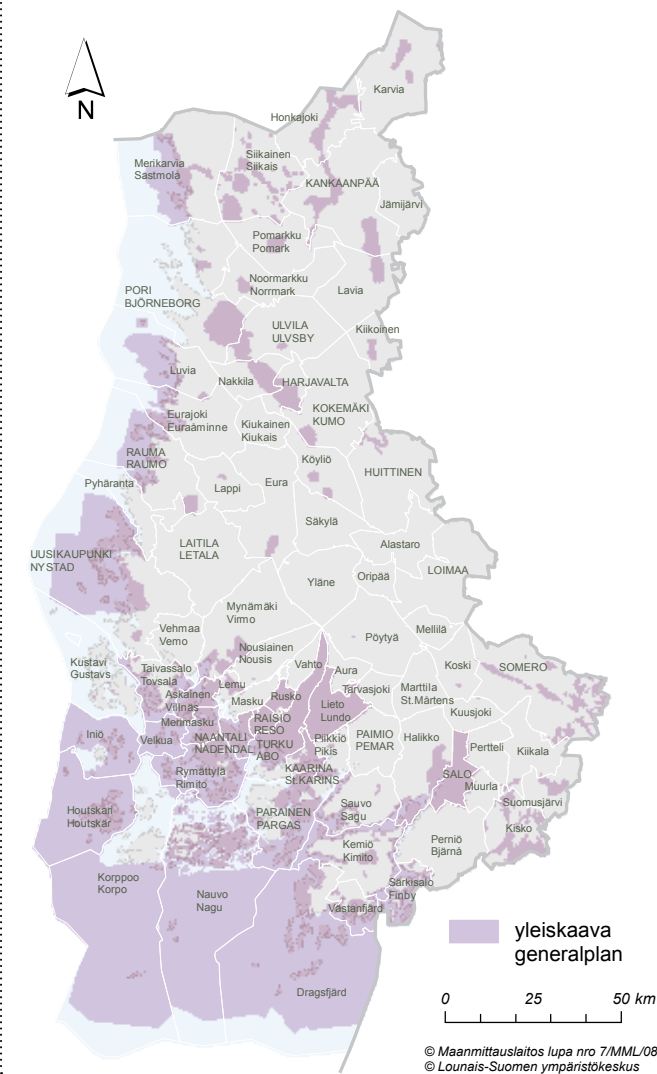
Alueiden käyttö ja yhdyskuntarakenne

Ympäristöstrategian tavoite:

Kestävä alueiden käyttö ja kestävä yhdyskuntarakenne turvattu

- ⊕ Edistetään ehyen yhdyskuntarakenteen toteutumista
- ⊕ Tuetaan maaseudun ekologisesti kestävää asumista ja käyttöä
- ⊕ Edistetään kestävää rannikkoalueiden käyttöä ja hoitoa

YLEISKAAVA OHJAA YHDYSKUNTARAKENNETTA



Hyväksytytjen (oikeusvaikutteisten) yleiskaavojen kattavuus Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa vuonna 2007.

Lähde: Lounais-Suomen ympäristökeskus, alueen kunnat, maakuntien liitot

Alueiden käytöllä ja yhdyskuntarakenteella on suuri merkitys ilmastomuutokseen varautumisen kannalta sekä merkittäviä vaikutuksia ympäristön tilaan ja ihmisten hyvinvointiin. Yhdyskuntarakenne on edelleen hajaantunut, mistä yhtenä osoituksena työmatkojen pituuden kasvu. Toisin kuin kestävä kehitys edellyttäisi, ihmiset asuvat yhä kauempana työpaikastaan ja näin myös liikenteen aiheuttamat päästöt lisääntyvät.

Yleiskaava on kunnan tärkein yhdyskuntarakenteen kehitystä ohjaava väline maankäytön suunnittelussa. Se ohjaa toimintojen yhteensovittamista ja ottaa huomioon myös erilaiset suojelutarpeet. Taajamayleiskaavat ohjaavat myös yksityiskohtaisempaa asemakaavoitusta. Yleiskaavoituksen tulisi kattaa etenkin rannikko- ja taajama-alueet, jotta maankäyttö olisi suunniteltua ja hallittua.

Yhdyskuntarakenteen eheyttäminen luo edellytyksiä toimivalle joukkoliikenteelle, lyhyille työmatkoille, palveluiden saavutettavuudelle, tehokkaille kuljetusjärjestelmille sekä luonnonvarojen ja taajamien ulkopuolisten luontoalueiden säästämiseksi.

Maankäytössä ja toimenpiteissä yhdysrakenteen eheyttämiseksi on nähtävissä merkkejä pyrkimyksestä myönteiseen suunnanmuutokseen. Myös kuntien määrän vähenemisellä arvioidaan olevan myönteisiä vaikutuksia yhdyskuntarakenteen kehitykseen tulevaisuudessa.

Ympäristöohjelman keskeiset toimenpiteet:



EDENNYT HYVIN

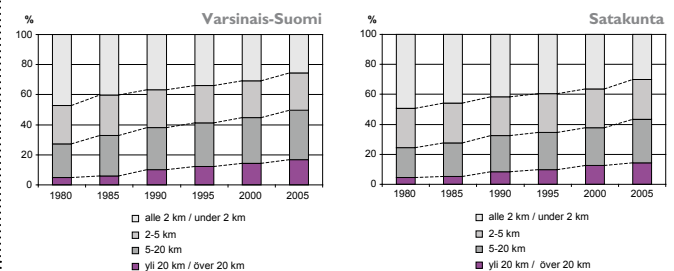
- Kaupallisten palvelujen sijoittumisen ohjaus



EDENNYT KOHTALAISESTI

- Laadukas täydennysrakentaminen
- Joukko- ja kevytliikenteen kehittäminen

TYÖMATKAT PIDENTYNEET



Eri pituisten työmatkojen osuuksien kehitys Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa.
Lähde: Suomen ympäristökeskus, Elinympäristön seurannan tietojärjestelmä ELYSE (tiedot järjestelmään kerätty Väestörekisteri- ja Tilastokeskuksesta)

Ympäristövaikutukset ja riskit

Ympäristöstrategian tavoite: Ympäristövaikutukset ja riskit tunnistettu ja hallittu

- ⊕ Varaudutaan ympäristöriskeihin ja vähennetään niitä
- ⊕ Tunnistetaan ympäristökuormituksen vaikutukset ja vähennetään niitä
- ⊕ Otetaan ympäristövaikutukset huomioon kaikessa toiminnassa

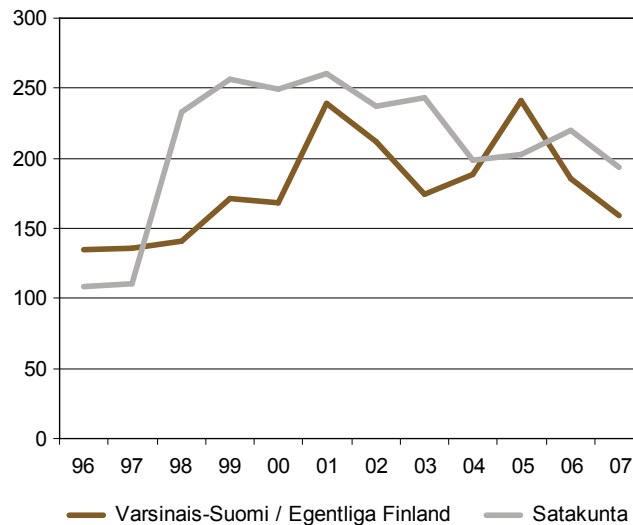
Ympäristövaikutusten tunnistaminen ja hallinta on tärkeää kaikessa toiminnassa. Monissa toiminnoissa vaikutusten arviointi on kohtalaisen kattavaa. Merkittävä osa päästöistä syntyy erilaisissa häiriötilanteissa.

Öljy- ja kemikaalivahinkojen määrä kuvaa onnistumista onnettomuusriskien hallinnassa. Ympäristöonnettomuudet voivat vaikuttaa haitallisesti maaperään sekä pinta- ja pohjavesiin. Ylivoimaisesti eniten öljy- ja kemikaalivahinkoja tapahtuu liikenteessä laitteiden rikkoutuessa tai liikenneonnettomuuksien yhteydessä. Suurin osa vahingoista sattuu maa-alueilla.

Tapahtuneiden öljy- ja kemikaalivahinkojen määrä on laskenut viime vuosina liikenteen määrän ja teollisen tuotannon kasvusta huolimatta. Vaikka kehityksen suunta on ollut suotuisa, tulee erityisesti liikenteen riskienhallinnan kehittämiseen kiinnittää edelleen huomiota.

ÖLJY- JA KEMIKAALIVAHINGOT VÄHENTYNEET

kpl / st.



Öljy- ja kemikaalivahinkojen vuosittainen määrä Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa.
Lähde: Pelastustoimen resurssi- ja onnettomuustilasto PRONTO

Ympäristöohjelman keskeiset toimenpiteet:



TOTEUTUNUT

- Tiedon lisääntyminen jätevedenpuhdistamoiden ympäristövaikutuksista



EDENNYT HYVIN

- Poikkeustilanteisiin (tulviin) varautuminen



EDENNYT KOHTALAISESTI

- Vaarallisten kuljetusten aiheuttamien riskien selvittäminen



EI OLE ALOITETTU

- Riskikartoituksen työkalun laadinta teollisuuslaitosten ympäristölle aiheuttamien riskien ja päästöjen arvioimiseksi

Luonnon monimuotoisuus

Ympäristöstrategian tavoite: Luonnon monimuotoisuus turvattu

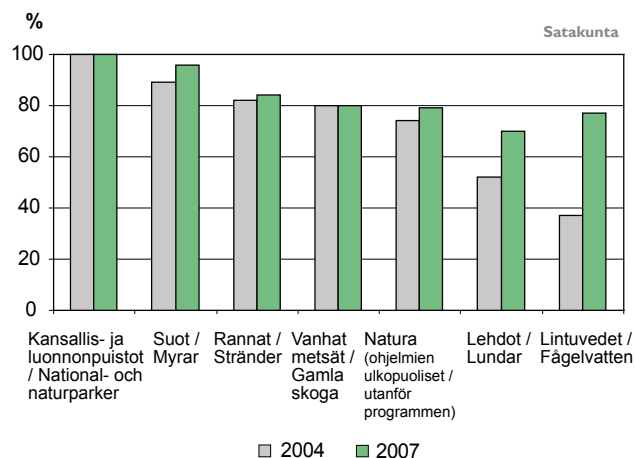
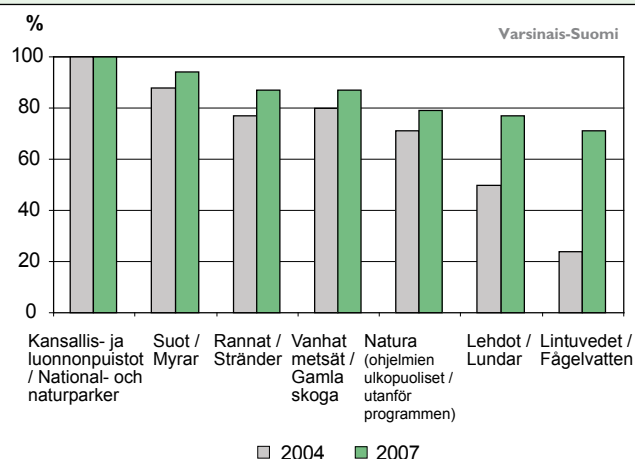
- ① Edistetään luonnon monimuotoisuuden suojelua
- ② Turvataan monimuotoiset ja toimivat elinympäristöjen verkostot
- ③ Kehitetään toimintamalleja vieraslajihaittojen rajoittamiseksi
- ④ Lisätään mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa monimuotoisuuden suojeluun

Luonnon monimuotoisuutta turvataan mm. valtakunnallisten luonnonsuojeluohjelmien toteutuksen eli suojelualueiden perustamisen avulla. Suojelun tarkoituksena on ohjata kyseisten alueiden hoitoa ja käyttöä siten, että pystyttäisiin turvaamaan lajien ja luontotyyppien säilyminen. Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen ei ole kuitenkaan pysähtynyt.

Luonnonsuojeluohjelmiin kuuluvien alueiden ja Natura-alueiden suojelu tulee toteuttaa vuoden 2009 loppuun mennessä. Luonnonsuojeluun on tullut viime vuosina myös monia uusia vapaaehtoisia keinoja, mutta vanhojen suojeluohjelmien toteuttamisen ollessa kesken uudet toimenpiteet eivät ole lähteneet vielä täyteen vauhtiin.

Valtaosa luonnosta on kokonaan suojelualueiden ulkopuolella. Jotta monimuotoisuuden väheneminen voitaisiin pysäyttää, on luonnon monimuotoisuus otettava huomioon kaikessa toiminnassa, erityisesti maankäytön suunnittelussa sekä maa- ja metsätaloudessa.

OHJELMILLA TURVATAAN MONIMUOTOISUUTTA



Luonnonsuojeluohjelmien toteutumisaste Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa vuosina 2004 ja 2007. Lähde: Lounais-Suomen ympäristökeskus

Ympäristöohjelman keskeiset toimenpiteet:

EDENNYT HYVIN

- Yksityisten suojelualueiden luonnon monimuotoisuuden edistäminen

EDENNYT KOHTALAISESTI

- Luonnonsuojelualueiden perustaminen
- Alkutuotantoalueiden luonnon monimuotoisuuden edistäminen
- Vieraslajihaittojen vähentäminen

EDENNYT HEIKOSTI

- Natura-alueiden luonnon monimuotoisuuden turvaaminen
- Vedenalaisen meriluonnon kartoittaminen
- Selkämeren kansallispuiston perustaminen
- Metsäisten luontotyyppien suojelun turvaaminen

Elinympäristö

Ympäristöstrategian tavoite:

Laadukas ja hyvinvointia edistävä elinympäristö saavutettu

- Edistetään ympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja viihtyisyyttä
- Parannetaan jätehuollon toimivuutta
- Edistetään mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa elinympäristön kehittämiseen
- Turvataan luonnon virkistyskäyttömahdollisuudet

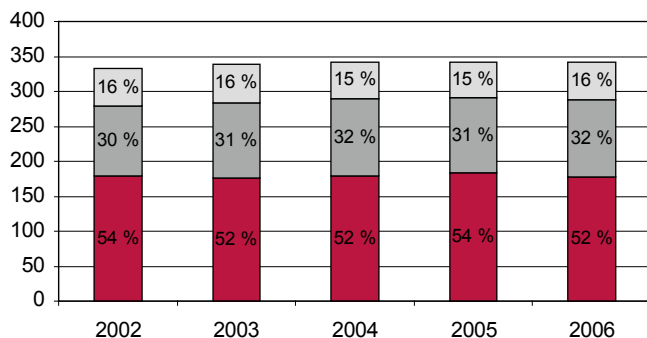
Elinympäristöllä tarkoitetaan ihmisen asuin-, toiminta- ja vapaa-ajan ympäristöä. Ympäristöstrategian elinympäristötavoitteessa korostuu ympäristön terveellisyys, turvallisuus ja viihtyisyys sekä osallistumismahdollisuudet, luonnon virkistyskäyttömahdollisuudet ja jätehuollon toimivuus. Näiden tavoitteiden toteutumiseen vaikuttaa pitkälti se, miten ihmiset kokevat elinympäristönsä. Tilanne näyttää tällä hetkellä kohtuulliselta. Parannettavaa on mm. taajamien ilmanlaadussa ja jätteiden hyötykäyttöasteessa.

Yhdyskuntajätteen määrän ja hyötykäytön kehitys kuvaa sekä jätehuollon toimivuutta että myös ekotehokkuutta ja ympäristövasuullisuutta. Yhdyskuntajätteellä tarkoitetaan asumisessa syntyviä jätteitä ja siihen rinnastettavia teollisuus-, palvelu- tai muussa toiminnassa syntyviä jätteitä.

Vuoden 2002 jälkeen on yhdyskuntajätteen määrä Lounais-Suomessa vakiintunut noin 350 000 tonnin vuotuiselle tasolle. Yhdyskuntajätteen hyödyntämisaste on vajaa 50 %. Uuden valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteena on, että vuonna 2016 yhdyskuntajätteistä kierrätetään materiaalina 50 % ja hyödynnetään energiana 30 %, joten loppusijoitettavaksi kaatopaikoille päätyisi enintään 20 % yhdyskuntajätteistä. Lounais-Suomessa tämä tavoite on toteutuksessa vasta sen jälkeen, kun nyt suunnitteilla olevat jätemateriaaleja hyödyntävät laitokset ovat toiminnassa seuraavan vuosikymmenen loppupuolella.

JÄTEMÄÄRISSÄ EI MUUTOSTA

1000 tonnia/vuosi
1000 ton/år



- Hyödynnetty energiana
Återvunnet som energi
- Hyödynnetty aineena
Återvunnet som substans
- Loppusijoitettu kaatopaikalle
Slutdeponerat på avstjälplingsplats

Yhdyskuntajätteen määrän ja hyötykäytön kehitys Lounais-Suomessa.
Lähde: Lounais-Suomen ympäristökeskus

Ympäristöohjelman keskeiset toimenpiteet:

EDENNYT HYVIN

- Uusi alueellinen jätesuunnitelma

EDENNYT KOHTALAISESTI

- Tulvasuojelun toteuttaminen
- Liikennepoliittisten ohjelmien toteuttaminen (liikenneturvallisuuden parantaminen)

Luonnonmaisema ja kulttuuriympäristö

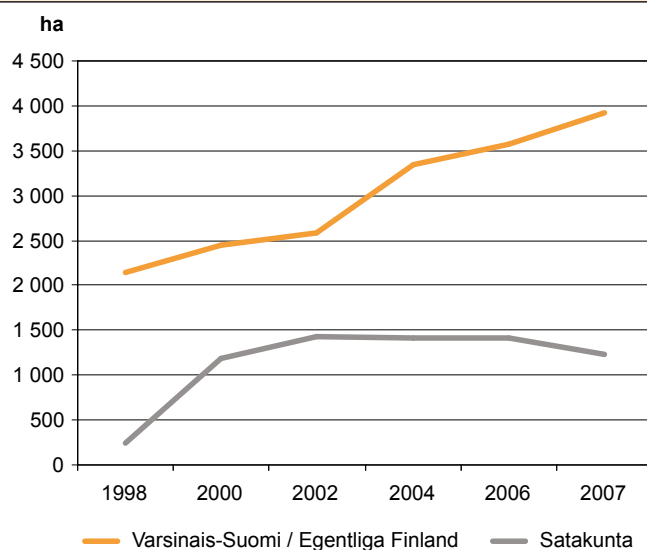
Ympäristöstrategian tavoite: Luonnonmaiseman ja kulttuuriympäristön erityispiirteet turvattu

- 🕒 Säilytetään maisemassa näkyvät ihmisen pitkäaikaisen läsnäolon jäljet tasapainoisesti
- 🕒 Korostetaan luonnonmaisemaa ja kulttuuriympäristöä paikallisen identiteetin vahvistajana

Kulttuuriympäristön ja maiseman merkitys on viime vuosina kasvanut paikallisen kulttuurin ja identiteetin vahvistajana. Perinteistä rakennuskantaa halutaan vaalia niin taajamissa kuin maaseudullakin ja myös kulttuuriympäristöihin liittyvä luonto, esim. perinnemaisemat koetaan tärkeäksi osaksi kokonaisuutta. Rakennuskannan ja kulttuurimaisemien kartoittamistoimia on toteutettu, mutta kulttuuriympäristön säilyttämiseksi merkittävää panostusta tarvitaan myös korjausrakentamiseen ja alueiden muuhun hoitoon.

Kulttuuriympäristön turvaamista kuvaa perinnemaisemien hoidon kehitys. Perinnemaisemat ovat erilaisia niittyjä, hakamaita ja metsälaitumia, jotka ilman raivausta, niittoa ja laiduntamista kasvavat umpeen ja häviävät. Nämä luontotyytit ovat kasvi- ja eläinlajistoltaan erittäin monimuotoisia. Perinnemaisemien hoitopinta-alan kasvattamisen lisäksi tulee panostaa hoidon laatuun, mm. tilakoh-taisen neuvonnan avulla.

KIINNOSTUS MAISEMANHOITOON LISÄÄNTYNYT



Maatalouden ympäristötuen perinnebiotooppisopimuksella hoidettujen perinnemaisemien pinta-alan kehitys. Lähde: Lounais-Suomen ympäristökeskus, Varsinais-Suomen ja Satakunnan TE-keskukset

Ympäristöohjelman keskeiset toimenpiteet:

🕒 EDENNYT KOHTALAISESTI

- Arvokkaiden kulttuuriympäristöjen arvostuksen ja näkyvyyden lisääminen
- Perinnemaisemien hoito

Luonnonvarat

Ympäristöstrategian tavoite: Luonnonvarojen kestävä ja hallittu käyttö turvattu

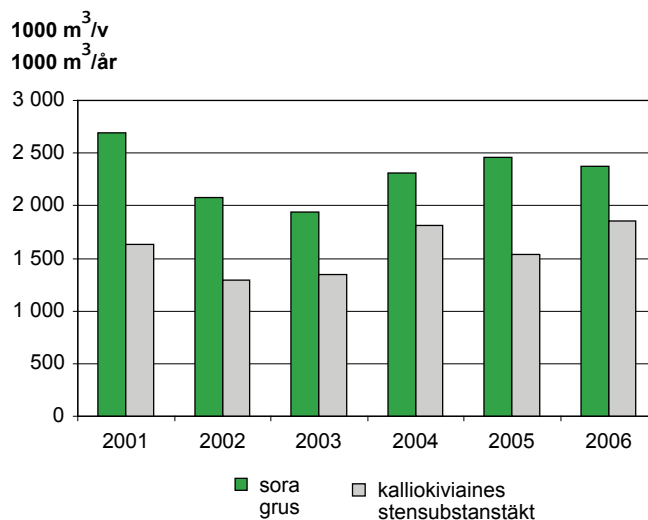
- ☑ Suunnitellaan ja kohdennetaan luonnonvarojen käyttöä kokonaisvaltaisesti
- ☑ Tuotetaan ja yhdistetään luonnonvaratietoa tehokkaammin kaikkien käyttöön
- ☑ Edistetään luonnonvarojen hallittua käyttöä

Luonnonvarojen käyttöä kuvataan tässä yhteydessä soran ja kalliokiviaineksen käyttömäärillä. Suunnittelemattomassa soravarojen käytössä on vaarana, että uusiutumattomat soravarat kulutetaan loppuun. Soranotto on riski pohjavesiesiintymille ja se vaikuttaa usein haitallisesti myös ympäröivään maisemaan ja luontoon. Kalliokiviaineksen otolla voidaan osaltaan korvata soranottoa, mutta myös se tulee tehdä hallitusti ja suunnitelmallisesti aiheuttamatta haittaa luonnolle ja maisemakuvalle.

Maa-ainesvarojen käyttöön liittyvää ohjausta ja seuranta on kehitetty Lounais-Suomessa viime vuosina. Hankkeissa on keskitytty pohjaveden suojelun ja kiviaineshuollon yhteensovittamiseen, soranottoalueiden tilan ja kunnostustarpeen kartoitukseen sekä maa-ainesten ottamisen seudulliseen ohjaukseen. Maa-ainesvarojen käytön suunnitelmallisuutta on pyritty lisäämään myös ottamissuunnitelmien sisältöön kohdistuvalla neuvonnalla.

Maa-ainesvarojen käyttöä ovat sanelleet taloussuhdanteet eikä kulutuksen vähentymistä ole näköpiirissä. Luonnonvarojen säästämiseksi korvaavien materiaalien käyttöä ja kierrätystä tulee tehostaa.

SORA JA KALLIOKIVI LUONNONVARANA



Soran ja kalliokiviaineksen ottomäärät Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa.
Lähde: Suomen ympäristökeskus

Ympäristöohjelman keskeiset toimenpiteet:

EDENNYT HYVIN

- Maa-aineisten kestävä käyttöön ohjaus
- Uusiutumattomien luonnonvarojen käytön seuranta

Yhteenveto

	Tavoitteiden toteutuminen	Toimenpiteiden toteutuminen
Pintavesien hyvä tila saavutettu	○○	○○○
Ilmastonmuutosta hillitseviä ja sopeutumista edistäviä toimenpiteitä toteutettu	○	○○
Pohjavesien ja maaperän hyvä tila turvattu	○○○	○○○
Ympäristövastuullinen ja ekotehokas toimintatapa sisäistetty	○○	○○
Kestävä alueiden käyttö ja kestävä yhdyskuntarakenne turvattu	○	○○
Ympäristövaikutukset ja riskit tunnistettu ja hallittu	○○	○○
Luonnon monimuotoisuus turvattu	○○	○○
Laadukas, hyvinvointia edistävä elinympäristö saavutettu	○○	○○
Luonnonmaiseman ja kulttuuriympäristön erityispiirteet turvattu	○○	○○
Luonnonvarojen kestävä ja hallittu käyttö turvattu	○○	○○○

⊕⊕⊕ = toteutunut

○○○ = edennyt hyvin

○○ = edennyt kohtalaisesti

○ = edennyt heikosti

⊖ = ei ole aloitettu

Johtopäätökset

Seurantatulosten perusteella lisäpanostusta tarvitaan seuraaviin (heikosti tai ei ollenkaan edenneisiin) toimenpiteisiin:

- Tutkimustiedon lisääminen sisäisen kuormituksen merkityksestä Saaristomerellä ja järvien rehevöittäjänä.
- Maatalouden, turvetuotannon ja metsätalouden yhteinen hydrologinen suunnittelu.
- Ilmastonmuutoksen hillitseminen: alueellisen energiasuunnitelman laatiminen ja biopolttoaineiden tuotantopotentiaalin selvittäminen.
- Ilmastonmuutoksen vaikutusten ennakointi: vaikutusten ennakoitumahdollisuuksien selvittäminen rakenteissa ja yhteiskunnan prosesseissa (alueelliset sopeutusstrategiat).
- Kestävän yhdyskuntarakenteen turvaaminen: liikennöintitarpeen vähentäminen sekä joukko- ja kevytliikenteen kehittäminen.
- Vedenalaisen meriluonnon kartoittaminen: inventointihankkeiden jatkaminen Saaristomerellä ja inventointien käynnistäminen Selkämerellä.
- Natura-alueiden luonnon monimuotoisuuden turvaaminen: hoito- ja käyttösuunnitelmien laadinta Natura-alueille, joilla luontoarvojen säilyminen edellyttää hoitotoimenpiteitä, luontomatkailun tai virkistyskäytön suunnittelua.
- Selkämeren kansallispuiston perustaminen.
- Luontotyyppien suojelun turvaaminen: metsäisten luontotyyppien inventoinnin loppuunsaattaminen, alueiden rajauspäätösten tekeminen, tarvittavien hoito- ja suojelutoimien aloittaminen sekä muiden luontotyyppien inventointi.
- Liikennepoliittisten ohjelmien laadinta ja täytäntöönpano.
- Riskikartoitustyökalun laadinta: työkalu, jolla on helppo arvioida toistettavasti laitoksen toimintojen ympäristölle aiheuttamat riskit ja päästöt. Se kattaa mm. kemikaalit, päästövaikutukset ja jätteet. Huolehditaan myös, että riskikartoituksen työkalu on toiminnanharjoittajien käytössä heti sen valmistumisen jälkeen.

Seurannan kehittämistarpeita

- maatalouden vesistökuormitus
- uusiutuvien energialähteiden käyttö
- ympäristötutkimuksen määrän ja laadun kattava selvittäminen

Kärkiteemat 2008

Ympäristöstrategian ja -ohjelman toteutumista seurataan vuosittain ilmestyvän Ympäristön tila -raportin avulla. Tuleviin raportteihin valitaan yhdestä kahteen ns. kärkiteemaa, joiden tavoitteiden toteutumisen tarkasteluun paneudutaan laaja-alaisemmin. Seuraavan vuoden 2008 raportin kärkiteemoiksi on valittu uusiutuvat energialähteet ja kestävä yhdyskuntarakenne. Näissä erityisenä näkökulmana on ilmastonmuutos.

Ympäristön tila 2007 -raportti on julkaistu kokonaisuudessaan sähköisessä muodossa ja löytyy sivuilta: www.ymparisto.fi/los/julkaisut

Osmo Purhonen
Apulaisjohtaja
Lounais-Suomen ympäristökeskus
Puhelin 0400 827 981
osmo.purhonen@ymparisto.fi
www.ymparisto.fi/los